

- Visoki kontrast
- Čitljiv slog
- Podcrtane poveznice

Moderna vremena

Pogledaj... sve je puno knjiga.

RAZGOVOR • Piše: ANA ĐOKIĆ • 30.11.2024.

ANA ĐOKIĆ • PISAC I LIK – ODRAZI U STVARNOSTI • AGENCIJA ZA ELEKTRONIČKE MEDIJE

Pisac i lik: Ana Đokić & Ana Đokić

Ana Đokić

Serijal intervju PISAC I LIK – ODRAZI U STVARNOSTI u kojima si razgovarala sa [Sandrom Antolić](#), [Zoranom Žmirićem](#), [Nives Madunić Barišić](#), [Ivanom Šojat](#) i [Ladom Martinac Kralj](#), te s njihovim književnim likovima Jožom Makranom iz „[Svojevrnsne](#)“, majkom iz „[Hotela Wartburg](#)“, Markom iz „[Žene koje vrište u sebi](#)“, bakom Mandicom iz romana „[Sama](#)“ te kagebeovcem Mihom iz „[Lajanje na svemir](#)“ priveden je kraju. Pa ćemo na kraju malo i o dojmovima autorice serijala.

Ana Đokić: Kakvi su tvoji dojmovi kao autorice ovog serijala?

Ana Đokić: Bilo mi je iznimno uzbudljivo, dinamično, iznenađujuće, ponekad čak i frustrirajuće. Svaki intervju započinje mojim susretom s knjigom koja „priča priču“, u koju kao čitateljica utonem, koja me nosi (nekad bacaka, nekad nježno vodi, nekad provocira, ponekad čak i ljuti) ali s kojom nema dijaloga. Ona je to što jest, svemir koji se preda mnom kao čitateljicom odigrava, a ja sam „samo“ promatrač tuđih života i sudbina. Namjerno stavljam riječ „samo“ u navodnike, jer karakteri, stavovi, ponašanje i emocije književnih likova itekako zrcale karaktere nas čitatelja, tako da neutralni promatrač zapravo ne postoji. Možda bi neutralan mogao biti samo pisac koji bilježi ono što se u tom literarnom svemiru kuha. Ali i to je upitno.

O odabiru romana i interpretacijama stvarnosti

Zašto si odabrala baš romane „Svojevrnsna“, „Hotel Wartburg“, „Žene koje vrište u sebi“, „Sama“, „Lajanje na svemir“? Zašto ne neke druge?

Naravno da sam mogla odabrati i neke druge romane, književna scena u Hrvatskoj iznimno je bogata i dinamična. U navedenim romanima suočila sam se s temama koje su me privukle i učinile kao odličan povod za razgovor s njihovim

autorima. Uz to, meni je kao čitateljici iznimno bitan stil kojim se piše, tako da sam doista uživala u raznovrsnosti načina na koji su autori ovih pet romana interpretirali stvarnost.

Kažeš „interpretirali stvarnost“. Ako je književnost odraz stvarnosti, kako onda stvarnost može biti odraz književnosti, kako se u nazivu ovog serijala navodi?!

Pisanje je magičan proces u kojem, ako je riječ o dobroj literaturi, pisac mora pustiti svoj lik da živi svoj život te, poput kroničara, zapisivati ono što se pred njim (ne znam gdje je to „pred njim“ - u njegovoj glavi, srcu, gdje li već!) događa. Literatura i jest i nije odraz. Meni se čini da su literatura i stvarnost dva ogledala koja stoje jedno preko puta drugog. A mi pisci i čitatelji stojimo između njih. Znaš i sama što se događa kad je jedno ogledalo ispred, a drugo iza tebe.

Mnoštvo odraza na obje strane.

Upravo tako.

Jesu li i pitanja koja si smišljala i odgovori koje si dobijala bili također „magični proces“ kao što je to, kako kažeš, pisanje književnog djela?

Apsolutno! Čak i više nego što sam očekivala! Znaš, ponekad se u procesu pisanja romana dogodi (i to je po meni najbolja stvar!) da ti književni lik koji si stvorio - izmakne, počne živjeti svojim životom odbijajući ići putem koji si mu ti kao pisac namijenio. Isto mi se dogodilo i kao novinarki ovog serijala. Neki od pisaca s kojima sam razgovarala, ponekad bi se pobunili. Usprotivili bi se mojim tumačenjima njihovog romana ili mom doživljaju nekog lika. Već u prvom intervjuu doživjela sam svojevrsnu katarzu. Htjela sam kao književni lik intervjuirati Trpećeg Stvoritelja, raspelo na seoskom putu, ali autorica se usprotivila s obrazloženjem da raspelo nije lik već metafora... Ili, moje tumačenje glavne teme romana „Lajanje na svemir“ koje se apsolutno nije podudarilo s tumačenjem same autorice...

Tko je u pravu? Vjerojatno pisac?

Nema tu toga tko je u pravu, tko u krivu. U zrcalu (stvarnosti ili književnosti, svejedno) svatko od nas vidi ono što je njemu važno i moguće i istinito. Makar vidio sasvim različite stvari. I sve je to u redu. Eto, ne samo da me u mom vlastitom pisanju moji književni likovi (naročito oni koji mi se kao njihovoj literarnoj majci usprotive) nauče nečem novom, već su isti učinak (sasvim nenamjerno) postigli i neki od pisaca s kojima sam u ovom serijalu razgovarala. Ponekad kroz konfrontaciju ili provokaciju, a ponekad nekom svojom misli koja mi se duboko zavukla i ostala da zvoni. Tako mi još uvijek odzvanja definicija ljubavi Zorana Žmirića. Citirat ću je. „Ljubav nije osjećaj kojim se vežeš za nekoga, već stanje u kojem si svjestan da zbog nekoga u sebi nosiš nešto uzvišeno što te čini boljom osobom.“ Predivno, zar ne?

Da, zvuči duboko i mudro... Knjiga se čita. S piscem se razgovara. Ali zašto književni lik?

Zato što je svaki književni lik (a u ovom serijalu nisam intervjuirala „književne zvijezde“ pročitanih romana, već tzv „marginalce“) jednako važan jer ima svoj život, svoje životne stavove i apsolutno je vrijedan da svi čujemo što misli o temama koje „život znače“.

O temama

A koje su to bile teme?

Teme su se iskristalizirale tijekom čitanja romana. Tema ljubavi. Tema oprosta. Tema odgovornosti – i one prema drugima, i one prema samome sebi. No, ono što je jako zanimljivo, tijekom intervju a i nakon njih, pojavile su se, sasvim neočekivano, neke druge teme. Kao što se pojavljuju i sada, tijekom ovog razgovora.

Ne razumijem. Kako to misliš?

Meni osobno, mnogo je lakše postavljati pitanja koja navode na razmišljanje, nego davati odgovore koji će čitatelja navesti na razmišljanje. Draže mi je biti u ulozi onog koji intervjuira nego u ulozi intervjuiranog.

Drugim riječima, draži ti je upitnik na kraju rečenice nego točka?

Apsolutno. Potvrdne rečenice, konstatacije, zaključci, „točke“ kako kažeš, isključuju dvojbu, predomišljanje, prihvaćanje različitih mogućnosti koje mogu postojati istovremeno. Sigurnost me fascinira. Ali i plaši. To je tema koja se otvorila tijekom samih razgovora.

Nije li to oksimoron? Zašto bi te sigurnost plašila?

Zato što, po meni, stvarnost uvijek ima više lica, više definicija, više pogleda, više rješenja, više „ogledala“ u nizu. Istovremeno smo i crni i bijeli, i sivi i nevidljivi, i šareni, i glupi i pametni. Naš trenutni pogled na svijet samo ovisi iz kog ga kuta gledamo. Svima nam je poznata (i iz vlastitog života i iz povijesti, i one davne i ove koja se pred našim, najčešće facebook očima, odigrava) uloga žrtve koja je istovremeno i krvnik.... Uvijek sklona smatrati žene žrtvama, nakon pročitanih romana „Žene koje vrište u sebi“ i „Sama“ u kojima su me ženski likovi svojim načinom razmišljanja iznimno isprovocirali, shvatila sam da ništa, baš ništa, pa ni „ranjive skupine“ nisu samo „jadne i bespomoćne“, već da svojom „bespomoćnošću“ često znaju vitlati kao mačem. To saznanje me je zgomilo. O narodima žrtvama koji postaju agresori svi znamo.... Sve je to u nama. Mi ljudi (i oni iz knjiga i mi od krvi i mesa) smo fascinantna bića! Zato volim biti ona koja propituje. Sumnja. I u druge i u sebe. Čini mi se da tako mogu najdalje stići u sagledavanju života. U tome su mi i razgovori iz ovog serijala puno pomogli. Odveli su me korak dublje.

Dokle bismo došli da stalno propitujemo stvarnost?

Ha, ha, ha. Došli bismo do aksioma (da podsjetim na njihovu definiciju „temeljna istina koja se ne dokazuje“) pa bismo i njih doveli u pitanje.

Podržavajuća ljubav pisca i književnog lika

Vratimo se mi intervjuiranim piscima i njihovim književnim likovima. Kako je bilo razgovarati s njima?

Primijetila sam da se uzajamno bespogovorno podržavaju i vole. Lijepo je to, zar ne? Ta podržavajuća ljubav pisca i književnog lika. To me podsjeća na dugogodišnje bračne partnere, kad jedan nešto kaže, a drugi potvrđuje. Istina, podržavajuće ljubavi je sve manje, barem kad su brakovi u pitanju. Ali evo, među piscima i njihovim književnim likovima, vjernost i ljubav i dalje traju.

Pa to je lijepo, zar ne?

S jedne strane jest. S druge strane nije. Moram priznati da sam očekivala pobunu književnih likova. Očekivala sam da će se oteti svojim autorima, pokazati neko svoje, autoru potpuno neočekivano lice. Mislim da upravo iz tih, često nimalo ugodnih pobuna, najviše učimo, rastemo.

Zašto si mislila da će se to dogoditi?

Zato što vjerujem u magiju književnosti. Ona i kad želi „samo“ odražavati stvarnost ne može a da nam ne pokaže više od stvarnosti, barem onakve kakvom je mi doživljavamo.

Možda stvarnost krivo iščitavamo?

Nema „krivog iščitavanja“. Jedino što nam onemogućava da se maknemo s točke u kojoj jesmo, jest naša tvrdoglavost da se čvrsto držimo naših uvjerenja. Da ne sumnjamo u vlastite stavove. I zato je tu, po meni književnost (između ostalog), da nam „pobrkati lončice“.

Ponovimo još jednom, koje su se teme izdvojile u odabranim intervjuima koje bi nam mogle, ako im dopustimo „pobrkati lončice“?

Što je ljubav? Imamo li pravo u ime pravde (kakogod je tumačili) zadirati u život drugoga (bilo u pitanju naše vlastito dijete, suprug koji nas vara ili pas kojeg šaljemo u svemir). Tema oprosta (ocu koji nas je maltretirao jer nije znao bolje, mužu koji nas je prestao voljeti, sebi i svojoj sebičnosti, samoživosti koju smo često skloni zapakirati u ulogu žrtve). Tema odgovornosti. I

teme koje se pojavile tijekom serijala. Tema čvrstih uvjerenja. Tema odanosti.

Misliš na odanost likova svojim piscima?

Da. Odanost likova svojim piscima. Ta odanost me je zapanjila! Čini mi se da smo je u popriličnoj mjeri zanemarili u ovom našem stvarnosnom svijetu.

Rekla si da je ovaj serijal napravio pomak u tebi? Kakav?

Shvatila sam da svi najviše slušamo sebe a ne onog drugog i da nam pitanja služe ne da bismo ušli u tišinu, prazninu, dvojbu, već da bismo pokazali svijetu koliko smo sigurni i čvrsti u svojim stavovima. Ne znam je li ta čvrstina u ovom trenutku nešto što nam kao čovječanstvu čini dobro.

Je li i ovaj serijal intervju – odraz stvarnosti?

Naravno da jest.

I, što bi ti rekla, kakva je naša stvarnost?

U prvi mah djeluje čvrsto i hladno, poput zrcala koje se, ako ne pripaziš, vrlo lako može razbiti. A opet, mislim da je i stvarnost, kao i literatura, na nekom dubljem nivou, poput odraza na vodi. Neuhvatljiva. U vječnoj mijeni. Bez čvrstih obrisa. Nesaglediva kao i čitav svemir u kojem živimo i na koji, kako je Lada Martinac Kralj u svojem romanu divno rekla – „lajemo“. Čini mi se da upravo to naše ljudsko „lajanje“, skupa sa svim drugim zvucima prirode, čini tu fenomenalnu simfoniju svemira, koje su i ovi naši intervjui na portalu Moderna vremena dio.

**** Serijal tekstova Pisac i lik – odrazi u stvarnosti objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa Poticanje novinarske izvrsnosti.**

– POVEZANI SADRŽAJ –

Razgovor • 21.11.2024.

Pisac i lik: Lada Martinac Kralj & Miha Kaminski ('Lajanje na svemir')

Razgovor • 25.10.2024.

Pisac i lik: Ivana Šojat & baka Mandica ('Sama')

Razgovor • 22.09.2024.

Pisac i lik: Nives Madunić Barišić & Marko (Žene koje vrište u sebi)
